

พิธีการ-พิธีกรรม

นิทัศน์ พงษ์บุปผา

พิธีกรรม มีทั้งที่เป็นพิธีการและไม่เป็นพิธีการ ควรทำอย่างไร... เป็นคำถามที่ท่านควรรู้ ผมจึงนำบทความของนาวาเอก สุนทร สันติรัช มาฝากท่านทั้งหลาย เพื่อความมั่นใจในการประกอบพิธีกรรม

พิธีการ คือ การกำหนดรายละเอียดของพิธีต่างๆ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดของพิธีนั้น ๆ จะปรากฏอยู่ในพิธีกรรมทั่วไป เช่น หมายกำหนดการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา กำหนดการพิธีทำบุญประจำปีวันกองทัพเรือ กำหนดการพิธีวางศิลาฤกษ์ เป็นต้น

พิธีกรรม คือ การกระทำพิธีต่างๆ ใดๆ ใดอย่างหนึ่ง ทั้งพิธีเล็กพิธีใหญ่ บางพิธีเป็นพิธีการ บางพิธีไม่เป็นพิธีการ เช่น พิธีทำบุญวันคล้ายวันสถาปนาหน่วย พิธีการศพพิธีสักการบูชา ศาลพระภูมิ เป็นต้น ซึ่งมีแนวทางการปฏิบัติปรากฏอยู่ในพิธีกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

พิธีทำบุญทั่วไป

พิธีทำบุญในศาสนาพุทธ มี ๒ พิธี คือ

- ๑. พิธีทำบุญงานมงคล** เพื่อเป็นสิริมงคล ความสุข ความเจริญ เช่น ทำบุญขึ้นบ้าน ใหม่, งานวันเกิด, งานแต่งงาน เป็นต้น
- ๒. พิธีทำบุญงานอวมงคล** เพื่อบำบัดความทุกข์โศก, ปิดเป่าความชั่วร้ายให้หมด ไป เช่น ทำบุญงานศพ, แร้งจับที่บ้าน, รุ่งกินน้ำในบ้าน อาเพศภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นต้น

พิธีทำบุญทั้ง ๒ พิธีดังกล่าว มีขั้นตอนการปฏิบัติทั้งขั้นเตรียมการและขั้นปฏิบัติการ ส่วนใหญ่เหมือนกัน แต่จะมีความแตกต่างกันบ้าง โดยบางพิธีตัดบางอย่าง ออกไปบางพิธี เพิ่มบางอย่างเข้ามา ดังนี้

ขั้นเตรียมการ

- ๑. โตะหมุ่มบูชา** ตั้งค่านขวาอาสน์สงฆ์ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก, ทิศเหนือ หรือ ทิศใต้ ไม่นิยม

ทิศตะวันตก (เว้นความจำเป็น) เช่น โต๊ะหมู่บูชาชุดหมู่ ๘ ประกอบด้วย

- พระพุทธรูป ๑ องค์
- แจกันดอกไม้ ๕ แจกัน หรือ พานดอกไม้ ๕ พาน
- กระจ่างรูป ๑ ชุด พร้อมรูป ๓ ดอก
- เชิงเทียน ๑ คู่ พร้อมเทียน ๒ เล่ม
- เชิงเทียนชนวน ๑ อัน พร้อมเทียน ๑ เล่ม

๒. อาสน์สงฆ์ (ที่ยกพื้นสำหรับพระสงฆ์นั่ง) หรืออาสนะ (ที่นั่ง, เครื่องปูรองนั่ง) ตั้งด้านซ้าย

โต๊ะหมู่บูชา (หากจำเป็นตั้งด้านขวาก็ได้) แยกต่างหากจากที่นั่งฆราวาสประกอบด้วย โต๊ะ หรือตั้ง เสื่อ

หรือพรม (ใหญ่-เล็ก) หมอนอิง

๓. เครื่องรับรอง ประกอบด้วย ภาชนะน้ำร้อน ภาชนะน้ำเย็นกระโถนตั้งไว้ด้าน ขวามือพระสงฆ์

โดยตั้งกระโถน ไว้ด้านในสุด ถัดออกมาเป็นภาชนะน้ำเย็น ส่วนภาชนะ น้ำร้อน จัดถวายเมื่อพระสงฆ์เข้านั่งแล้ว

๔. ที่นั่งเจ้าภาพและผู้ร่วมงาน

- จัดไว้ด้านหน้าอาสน์สงฆ์ แยกต่างหากจากอาสน์สงฆ์
- ถ้าที่นั่งเนื่องเป็นอันเดียวกับอาสนะ ให้ปูเสื่อ หรือพรมทับพื้นที่เป็นที่นั่งฆราวาส

๕. ภาชนะน้ำมนต์/เทียนน้ำมนต์/ห้อยคา

- จัดในงานมงคลทุกชนิด ตั้งไว้ข้างโต๊ะหมู่บูชาด้านขวามือของประธานสงฆ์
- งานอวมงคล เช่น ทำบุญหน้าศพ, ๗ วัน, ๕๐ วัน, ๑๐๐ วัน, วันคล้ายวันตาย เป็นต้นไม่ต้องจัดภาชนะน้ำมนต์
- งานอวมงคลเพื่อปิดเป่าความชั่วร้าย เช่น แร้งจับที่บ้าน, รุ่งกินน้ำในบ้าน, อาเพศภัยพิบัติ

ต่าง ๆ เป็นต้น ต้องจัดภาชนะ น้ำมนต์

- เทียนน้ำมนต์ ใช้เทียนจีผึ้งแท้ น้ำหนัก ๑ บาทขึ้นไป
- ห้อยคา ใช้สำหรับประพรมน้ำพระพุทธมนต์ หากไม่มีจะใช้ใบมะยมแทนก็ได้

๖. ด้ายสายสิญจน์

- งานมงคล ใช้วงรอบบ้านเรือนในพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่, ทำบุญบ้านประจำปี, ทำบุญ
ปิดเป่า

ความเสียดจัญไร (อวมงคล) เป็นต้น

- งานอวมงคลเกี่ยวกับศพ ไม่ใช่ด้ายสายสิญจน์วงรอบบ้านเรือนใช้โยงจากศพมา
เพื่อให้พระสงฆ์บังสุกุล

วิธีวงด้ายสายสิญจน์

- งานมงคล เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ เริ่มต้นที่พระพุทธรูป ที่โต๊ะหมู่บูชา
หรือ หิ้งพระ

ในบ้าน หรือในที่ประกอบพิธีสงฆ์ วงเวียนขวารอบอาคารบ้านเรือน หรือรอบบริเวณ งาน แล้ว
นำมาวงเวียน

ขวารอบฐานพระพุทธรูป ๑ หรือ ๓ รอบ แล้วโยงมาวงรอบภาชนะน้ำ มนต์ วางกลุ่มด้าย
สายสิญจน์

ใส่พานไว้ด้านซ้ายโต๊ะหมู่บูชา

- งานมงคลอื่น ๆ ให้วงรอบที่ฐานพระพุทธรูปแล้วโยงมาวงรอบภาชนะน้ำมนต์
เลย

วิธีใช้ด้ายสายสิญจน์บังสุกุล

- งานมงคล หากเชิญโกศอัฐิบรรพบุรุษมาร่วมบำเพ็ญกุศลด้วย จะใช้ด้ายสายสิญจน์
อีกกลุ่มหนึ่ง หรือกลุ่มเดียวกันนั้น เด็ดให้ขาดจากพระพุทธรูป แล้วเชื่อมโยงโกศอัฐิให้พระสงฆ์
บังสุกุล

- งานอวมงคล โยงจากศพ จากโกศอัฐิ จากรูปผู้ตาย หรือจากรายนามผู้ตาย
มาให้พระสงฆ์บังสุกุล

๗. เทียนชนวน อุปกรณ์ประกอบด้วย

- เชิงเทียนทองเหลืองขนาดกลาง ๑ อัน

- เทียนขี้ผึ้ง/เทียนไขใหญ่ ๆ ๑ เล่ม

- น้ำมันชนวน (เทียนขี้ผึ้ง / เทียนไข ผสมน้ำมันเบนซิน)

๘. ภาชนะกรวดน้ำ ใส่ น้ำสะอาดเตรียมไว้ให้พร้อมก่อนถึงเวลาใช้

๙. การนิมนต์พระสงฆ์

- งานมงคลพิธีหลวง หรือพิธีทางราชการ นิมนต์ ๑๐ รูป
- งานมงคลพิธีราษฎร์ทุกประเภท รวมทั้งงานมงคลสมรส นิมนต์ ๕ รูป (เลข ๕ ออกเสียง ไกล่เคียงคำว่า □ ก้าว □, กำลังพระเกตุ ๕, พระพุทธรุณ ๕, และ โลกุตระธรรม ๕)
- งานอวมงคลเกี่ยวกับพิธีศพทั้งพิธีหลวงและพิธีราษฎร์ นิมนต์พระสงฆ์เหมือนกัน
- สวดพระอภิธรรม ๔ รูป
- สวดหน้าไฟ ๔ รูป
 - สวดพระพุทธรุณ ๕, ๗, ๙, ๑๐ รูป ตามศรัทธา (พิธีหลวง นิมนต์ ๑๐ รูป)
- สวดแจก ๒๐, ๒๕, ๕๐, ๑๐๐, ๕๐๐ รูป หรือทั้งวัด
- สวดมาติกาบังสุกุล นิยมนิมนต์เท่าอายุผู้ตาย หรือตามศรัทธา

ข. ขั้นตอนปฏิบัติกร

๑. การใช้เทียนชนวน

- การถือเทียนชนวน พิธีกรถือด้วยมือขวา โดยหงายฝ่ามือ ใช้นิ้วมือสี่นิ้ว (เว้นนิ้ว หัวแม่มือ) รองรับฐานเชิงเทียน แล้วใช้หัวแม่มือกดฐานเชิงเทียนเอาไว้ ไม่นิยมจับกึ่งกลาง เชิงเทียน เพราะจะทำให้

ประธานในพิธีรับไม่สะดวก

- การส่งเทียนชนวน พิธีกรจุดเทียนชนวนถือด้วยมือขวาเดินเข้าไปหาประธานในพิธี ยืนตรงโค้งคำนับ เดินตามประธานในพิธีไปยังที่บูชา โดยเดินเยื้องทางด้านขวามือ ประธานในพิธี ถ้าประธานในพิธีหยุดยืนหน้าที่บูชา พิธีกรโน้มตัวลงเล็กน้อยส่งเทียนชนวน (ปกติส่งด้านขวามือประธานในพิธี แต่บางกรณีส่งด้านซ้ายมือประธานในพิธีก็ได้) ถ้าประธาน ในพิธีนั่งคุกเข่า พิธีกรก็นั่งคุกเข่าตามแล้วส่งเทียนชนวนด้วยมือขวา มือซ้ายห้อยอยู่ข้างตัว

- การรับเทียนชนวน เมื่อประธานในพิธีจุดธูปเทียนเสร็จแล้ว พิธีกรรับเทียนชนวน โดยยื่นมือขวาแบมือเข้าไปรองรับ ถอยหลังห่างออกไปเล็กน้อย โค้งคำนับแล้วกลับ หลังหันเดินออกมา

๒. การปฏิบัติของประธานในพิธีที่โต๊ะหมู่บูชาเมื่อเริ่มพิธีกร

- พร้อมที่หน้าโต๊ะหมู่บูชา รับเทียนชนวนจากพิธีกรด้วยมือขวา
- จุดเทียนเล่มซ้ายมือของประธานในพิธีก่อน แล้วจุดเทียนเล่มขวามือ
- จุดธูปดอกซ้ายมือของประธานใน พิธีก่อน แล้วจุดธูปดอกที่ ๒ และ ๓ ตาม ลำดับ
- ส่งเทียนชนวนคืนให้พิธีกร

- กราบบนที่กราบพระ ๓ ครั้ง ลำดับการปฏิบัติ คือ

- คุกเข่า

- ตั้งลำตัวตรง [๑. ประนมมือ ๒. น้อมศีรษะลง ๓. แขนงฝ่ามือทั้งสองบนที่กราบ ๔. จรด

หน้าผากลงระหว่างมือ (ให้หน้าผากสัมผัสที่กราบ) ๕. ยกศีรษะขึ้นพร้อมยกมือประนม ขึ้นตาม ๖. ตั้งลำตัวตรง] รวม ๖ จังหวะ นับเป็น ๑ ครั้ง

หมายเหตุ การก้มศีรษะลง แล้วเบะฝ่ามือใส่ที่กราบ ๓ ครั้ง ไม่ใช่วิธีที่ถูกต้อง ไม่พึงปฏิบัติ เช่นนั้น

- ยืนขึ้น แล้วถอยหลังออกมาหนึ่งก้าวหรือพอเหมาะ ทำเฉียงซ้ายแล้วโค้งคำนับ ธงชาติ ทำเฉียงขวาแล้วถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ (กรณีมีสิ่งเคารพทั้งสอง) และกลับเข้าสู่ที่รับรองเมื่อจบพิธีการ

- พร้อมทั้งหน้าโต๊ะหมู่บูชา กราบบน ที่กราบพระ ๓ ครั้ง (ไม่ต้องดับไฟเทียนบน โต๊ะหมู่บูชา)

- ถอยหลังออกมาหนึ่งก้าว หรือพอเหมาะ ทำเฉียงซ้ายแล้วโค้งคำนับธงชาติ ทำเฉียงขวาแล้วถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ เป็นอันเสร็จพิธี

๓. พิธีกรอาราธนาศีล/พระปริตร

- เมื่อประธานในพิธี หรือเจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยเสร็จแล้วกลับนั่ง ที่เดิม พิธีกรเริ่มกล่าวคำอาราธนาต่อไป

- ถ้าอาสนะอยู่ระดับพื้น ผู้ร่วมพิธีทั้งหมด นั่งกับพื้น พิธีกรพียงนั่งคุกเข่าประนมมือ กราบ ๓ ครั้ง แล้วจึงกล่าวคำอาราธนา ถ้าอาสน์สงฆ์ยกขึ้นสูงจากพื้น แต่ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดนั่ง อยู่กับพื้นก็นั่งคุกเข่าอาราธนาเช่นกัน

- ถ้าอาสน์สงฆ์ยกสูง ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดนั่งเก้าอี้ พิธีกรพียงยืนทางซ้ายอาสน์สงฆ์ ข้างหน้าพระสงฆ์รูปที่ ๑ หรือที่ ๒ จากซ้ายแถว หรือที่อันเหมาะสม ทำความเคารพประธาน ในพิธี แล้วหันหน้าไปทางประธานสงฆ์ประนมมือ กล่าวคำอาราธนาศีล โดยหยุดทอดเสียง เป็นจังหวะ ๆ ดังนี้

คำอาราธนาศีล

มะยัง กันเต วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ, ติสระระณนะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ,
ทุติยัมปิ มะยัง กันเต วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ, ติสระระณนะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ,
ตะติยัมปิ มะยัง กันเต วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ, ติสระระณนะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

,

- เมื่อรับศีลเสร็จแล้วพึงอาราธนาพระปริตรต่อไป จบแล้ว ถ้านั่งคุกเข่าก็กราบ ๓ ครั้ง ถ้ายืนก็

ยกมือไหว้ เสร็จแล้วทำความเคารพประธานในพิธีอีกครั้งหนึ่ง

<http://www.navy.mi.th/navic/document/890308a.html>

คำอาราธนาพระปริตร

วิปตติปะฎิพาทาหะ, สัพพะสัมปัตตสิทธิยา, สัพพะทุกะวินาสาหะ, ประริตตัง พรุถะ มังคะ
ลึง,

วิปตติปะฎิพาทาหะ, สัพพะสัมปัตตสิทธิยา, สัพพะทุกะวินาสาหะ, ประริตตัง พรุถะ มังคะ
ลึง,

วิปตติปะฎิพาทาหะ, สัพพะสัมปัตตสิทธิยา, สัพพะโรคะวินาสาหะ, ประริตตัง พรุถะ มังคะ
ลึง,

๔. การจุดเทียนน้ำมันต์

- ประธานในพิธี หรือเจ้าภาพต้องรอกอยจุดเทียนน้ำมันต์อีกครั้งหนึ่ง

- เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ถึงบท นโมการัญฐกะ คือ นะโม ๘ บท

ประมาณ บทที่ ๕ (เริ่ม นะโม โอมะกาตี ตัสสะ ฯลฯ) พิธีกรจุดเทียนชนวนเข้าไปเจริญ ประธาน
ในพิธี หรือเจ้าภาพไปจุดเทียนน้ำมันต์ด้วยกษาน้ำมันต์ถวายประธานสงฆ์ ยกมือไหว้แล้ว
กลับไปนั่งที่เดิม

๕. การบูชาข้าวพระพุทธ/ถวายภัตตาหารพระสงฆ์ เมื่อเจ้าหน้าที่เตรียมสำหรับ อาหารเพื่อ
บูชาพระพุทธและภัตตาหารถวายพระสงฆ์เรียบร้อยแล้ว

ประธานในพิธี

- พร้อมที่โต๊ะวางสำหรับอาหาร (ไม่ต้องจุดธูป เพราะถือเป็นพิธีต่อเนื่องจากการจุดธูป
เทียนตอนเริ่ม

พิธีการ)

-นั่งคุกเข่า หรือยืนตามความเหมาะสมของสถานที่ ประนมมือกล่าวคำบูชาข้าว พระพุทธ
โดยว่า

"นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ" (๓ จบ) แล้วกล่าวคำ บูชาข้าวพระ พุทธดังนี้

" อิมัง สุปะพะยัญชนะนะสัมปันนัง สาลีนัง โภชนะนัง อุทะกัง ะรัง พุทธัสสะ ปุเชมิ"

(เพียง ๑ จบ)

-กราบ ๓ ครั้ง หรือยกมือขึ้นจบ ๑ ครั้ง ตามความเหมาะสมของสถานที่ (ยกมือขึ้นจบ คือ ยกมือขึ้นแล้วก้มศีรษะลงพองาม โดยให้ปลายนิ้วหัวแม่มือจรดที่ระหว่างคิ้ว ส่วนปลาย นิ้วจรดที่ไรผม)

๖. การลาข้าวพระพุทธ

เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว เจ้าภาพหรือพิธีกรเข้าไปนั่งคุกเข่าประนมมือ กล่าวคำลาข้าวพระพุทธ แล้วยกอาหารไปได้

หมายเหตุ การลาข้าวพระพุทธเป็นภาระของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีคำลาข้าวพุทธดังนี้

เสถัง มังคะลัง ยาจามิ"

(ข้าพเจ้าขอส่วนที่เหลืออันเป็นมงคลนี้)

๗. กล่าวคำถวายสังฆทาน

- การถวายภัตตาหาร (อาหารสด) งานทำบุญพิธีหลวง ไม่มีการกล่าวคำถวาย สังฆทาน
- การถวายภัตตาหาร (อาหารสด) งานทำบุญพิธีราษฎร์ มีทั้งกล่าว และไม่กล่าว

(ตามความประสงค์เจ้าภาพ)

- การถวายอาหารแห้ง ทั้งพิธีหลวง และพิธีราษฎร์ ต้องมีกล่าวคำถวายสังฆทาน เสมอ

๗.๑ คำถวายสังฆทานแบบมี ภัตตาหารเป็นหลัก (ถวายก่อนเที่ยง)

นะโม ตัสสะ/ ภะคะวะโต/ อะระหะโต/ สัมมาสัมพุทธัสสะ (ว่า ๓ จบ)

อิมานิ มะยัง ภันเต/ ภัตตานิ/ สะปะริวารานิ/ ภิกขุสงฆ์สัสสะ/ โอิโณชะยามะ/ สาธุ โน ภันเต/ ภิกขุสงฆ์

อิมานิ/ ภัตตานิ/ สะปะริวารานิ/ ปะฏิค คัณหาตุ/ อัมहाกัง/ ทิฆะรัตตัง/ หิตายะ/ สุขายะ

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ/ ข้าพเจ้าทั้งหลาย/ ขอน้อมถวาย/ ซึ่งภัตตาหาร/ พร้อม

ทั้ง
ของบริวารเหล่านี้/ แต่พระภิกษุสงฆ์/ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ/ ซึ่งภัตตาหาร/ พร้อมทั้งของ

บริวารเหล่านี้/
ของข้าพเจ้าทั้งหลาย/ เพื่อประโยชน์/ เพื่อความสุข/ แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย/ ตลอดกาลนาน เทอญ

๗.๒ คำถวายสังฆทานแบบมีเฉพาะของใช้สอยหลายชนิด (ถวายได้ตลอดวัน)

นะโม ตัสสะ/ ะกะวะโตะ/ ะระหะโตะ/ สัมมาสัมพุทฺธัสสะ (ว่า ๓ จบ)

อิมานิ มะยัง ภันเต/ กัมปิยะกัณฺทานิ/ ภิกขุสังฆัสสะ/ โอนิเชยามะ/ สาธุ โน ภันเต/ ภิกขุสังโฆ/
อิมานิ/ กัมปิยะกัณฺทานิ/ ปะภิกคัณฺหาตุ/ อัมหากัง/ ทิฆะรัตตัง/ หิตายะ/ สุขายะ

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ/ ข้าพเจ้าทั้งหลาย/ ขอน้อมถวาย/ซึ่งกัมปิยะกัณท์ เหล่านี้/
แด่พระภิกษุสงฆ์/ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ/ ซึ่งกัมปิยะกัณท์เหล่านี้/ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย/ เพื่อ
ประโยชน์/ เพื่อความสุข/ แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย/ ตลอดกาลนาน เทอญ

๗.๓ คำถวายสังฆทานอุทิศ (ถวายเจาะจง)

นะโม ตัสสะ/ ะกะวะโตะ/ ะระหะโตะ/ สัมมาสัมพุทฺธัสสะ (ว่า ๓ จบ)

อิมานิ มะยัง ภันเต/ มะตะกะกัณฺทานิ/ สะปะริวารานิ/ ภิกขุสังฆัสสะ/ โอนิเชยามะ / สาธุ โน ภัน
เต/

ภิกขุสังโฆ/ อิมานิ/ มะตะกะกัณฺทานิ/ สะปะริวารานิ/ ปะภิกคัณฺหาตุ/ ญาตะกา นัญจะ/ กาละกะ
ตานัง/

อัมหากัง/ ทิฆะรัตตัง/ หิตายะ/ สุขายะ

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ/ ข้าพเจ้าทั้งหลาย/ ขอน้อมถวาย/ ซึ่งมะตะกะ

กัณฺทาหาร/

พร้อมทั้งของบริวารเหล่านี้/ แด่พระภิกษุสงฆ์/ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ/ ซึ่งมะตะกะกัณฺทา หาร/

พร้อมทั้ง

ของบริวารเหล่านี้/ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย/ เพื่อประโยชน์/ เพื่อความสุข/ แก่ญาติทั้งหลาย/ มี...เป็น
ต้น/

ที่ล่วงลับไปแล้วด้วย/ แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย/ ตลอดกาลนาน เทอญ.

๘. การจัดเครื่องไทยธรรมถวายพระ

- เครื่องไทยธรรม คือ วัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่สมควรถวายพระสงฆ์ ได้แก่ ปัจจัย ๔
และสิ่งของที่นับเนื่องในปัจจัย ๔

- สิ่งของที่พระเคนพระได้ในเวลาช่วงเช้าถึงเที่ยง ได้แก่อาหารคาวหวานทุกชนิด
ทั้งอาหารสด อาหารแห้ง และอาหารเครื่องกระป๋องทุกประเภท (หากนำสิ่งของเหล่านี้ไปถวาย
ในเวลาหลังเที่ยงแล้วไม่ต้อง ประเคน เพียงแต่แจ้งให้พระรับทราบแล้วมอบให้ศิษย์ เก็บรักษาไว้
จัดทำถวายในวันต่อไป)

- สิ่งของที่พระเคนพระได้ตลอดเวลา ได้แก่ ประเภทเครื่องค้ำ เครื่องยารักษาโรค และประเภท

เภสัช เช่น น้ำตาล น้ำผึ้ง น้ำอ้อย หมากพลู ฯลฯ หรือสิ่งของไม่ใช่สำหรับขบฉัน

- สิ่งของที่ไม่สมควรพระเคนพระได้แก่ เงินและวัตถุสำหรับใช้แทนเงิน เช่น ธนบัตร (ในการถวาย ควรใช้ใบพิจารณาแทนตัวเงินส่วนตัวเงินมอบไว้แก่ไวยาวัจกรของพระ นั้น)

๕. การพระเคนของพระ

- ถ้าเป็นชาย ยกส่งให้ถึงมือพระ ถ้าเป็นหญิง วางถวายบนผ้าที่พระทอด รับพระเคน หรือ

นั่งคุกเข่าพระเคนตามความเหมาะสม

- ถ้าพระสงฆ์นั่งกับพื้น ฟิงนั่งคุกเข่าพระเคน ถ้าพระสงฆ์นั่งเก้าอี้ ฟิงยืนหรือนั่ง คุกเข่าพระเคน

- กัดอาหารทุกชนิดที่พระเคนแล้ว ห้ามคฤหัสถ์จับต้องอีก ถ้าผลออกไปจับต้องพระเคนใหม่

ลักษณะการพระเคนที่ถูกต้อง ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

๑. สิ่งของที่จะพระเคนไม่ใหญ่โตหรือหนักเกินไป ขนาดคนปานกลางคนเดียว ยกได้

และต้องยกสิ่งนั้นพ้นจากพื้นที่สิ่งของนั้นตั้งอยู่

๒. ผู้พระเคนอยู่ห่างจากพระประมาณ ๑ ศอก เป็นอย่างมาก (ไม่เกิน ๒ ศอก)

๓. ผู้พระเคนน้อมสิ่งของเข้าไปด้วยกิริยาอาการแสดงความเคารพอ่อนน้อม

๔. กิริยาอาการที่น้อมสิ่งของเข้าไป จะส่งด้วยมือก็ได้ ด้วยของเนื่องด้วยกาย เช่น ใช้ทัพพีตักถวาย ฯลฯ ก็ได้

๕. พระผู้รับพระเคนนั้น จะรับด้วยมือก็ได้ ด้วยของเนื่องด้วยกาย เช่น จะใช้ผ้าทอดรับ

ใช้บาตรรับ หรือ ใช้ภาชนะรับ ฯลฯ ก็ได้

๑๐. การกรวดน้ำ

- งานทำบุญทุกชนิด ต้องมีการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปด้วย

- ใช้น้ำที่ใสสะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีสีหรือสิ่งอื่นใดเจือปน

- ใช้ภาชนะ (เต้า) กรวดน้ำโดยเฉพาะ ถ้าไม่มี ก็ใช้แก้วน้ำหรือขันน้ำแทน

โดยจัดเตรียมไว้ก่อนถึงเวลาใช้

- เมื่อพระสงฆ์เริ่มอนุโมทนาว่า ยถา... ก็เริ่มกรวดน้ำโดยจับภาชนะกรวดน้ำด้วยมือทั้งสองรินน้ำให้ไหลลงเป็นสาย ไม่ให้ขาดตอนเป็นระยะ

- ถ้าภาชนะกรวดน้ำปากกว้าง เช่น แก้วน้ำหรือขันน้ำ ฯลฯ ควรใช้นิ้วมือรองรับสายน้ำเพื่อให้ไหลลงตามนิ้วมือ ถ้าภาชนะกรวดน้ำปากแคบ เช่น เต้ากรวดน้ำ ฯลฯ ไม่ต้องใช้นิ้วมือรองรับสายน้ำ

- เมื่อพระสงฆ์ขึ้นอนุโมทนาว่า สัพพิติโย... พึงเทน้ำให้หมดภาชนะกรวดน้ำแล้ว ประณมมือรับพรต่อไป

- พิธีกร เข้าไปนำภาชนะกรวดน้ำพร้อมทั้งน้ำที่กรวดแล้วออกมาทันที เทลงพื้นดิน ที่สะอาด ในที่กลางแจ้ง หรือที่โคนต้นไม้ใหญ่ ภายนอกตัวอาคารบ้านเรือน ห้ามเทลงในกระ โถน หรือในที่สกปรก เป็นอันขาด

คำกรวดน้ำ

อิทัง เม ญาตินัง โหตุ, สุขิตา โหนตุ ญาตะโย.

อิทัง เม มาตาปิตูนัง โหตุ, สุขิตา โหนตุ มาตาปิตะโร.

อิทัง เม เทวะदानัง โหตุ, สุขิตา โหนตุ เทวะตาโย.

อิทัง เม สัพเพสัง สัตตดานัง โหตุ, สุขิตา โหนตุ สัพเพ สัตตดา.

ขอส่วนบุญของข้าพเจ้านี้ จงสำเร็จ แก่ญาติ มารดาบิดา เทวดา และสรรพสัตว์ทั้งหลาย ขอให้ญาติ มารดา บิดา เทวดา และสรรพสัตว์ทั้งหลาย จงเป็นสุขเถิด

.....